

Говор проф. Александра Гајића на сусрету генерације студената уписаних 1969. године, поводом 55 година од уписа на Машински факултет Универзитета у Београду

Добро Вам здравље колегинице и колеге!

Поштовани професори наши, даме и господо, уважени студенти уписани 1969-е на Машински факултет у Београду, драги гости;

пре него што евоцирамо успомене на период времена када смо пуни ентузијазма и љубави ка науци и инжењерству крочили у ову зграду, дозволите да се сетимо и наших колегиница и колега као и наших уважених професора који су од претходног нашег сусрета преминули. Молим Вас да минутом ћутања одамо пошту нашим преминулим колегиницама и колегама..... **.СЛАВА ИМ!**

На иницијативу многих од вас, ми који смо по завршетку студија наставили овде да радимо, који смо ево 55 година свог живота уградили у ову кућу, прихватили смо захтев да поново организујемо наше окупљање. И да оживимо тренутке када смо започели наша дружења, да проценимо да ли смо своје планове остварили, да ли смо своје жеље испунили, да ли смо своја младалачка пријатељства учвршћивали и надграђивали протеклих година и деценија. Јесмо ли могли боље? Вероватно да! Можемо ли у преосталом животном веку, учинити још нешто по чему ће нас памтити наши потомци.

Дозволите да на почетку у име свих нас одам захвалност колеги Професору Францу Косију који је овог пута скоро сам организовао наше поновно окупљање.

Изражавам лично задовољство и радост, а верујем да сте и ви радосни што смо се поново окупили. Надам се да је ово данашње задовољство макар сен оног задовољства када је на ранг листи резултата пријемног испита сваки од нас налазио своје име на списку одабраних. На списку потенцијално успешних, који су веровали да ће променити свет. Или бар тадашњу Југославију.

Али у том су периоду наше жеље имале реално покриће, и наши су планови имали шансе за остваривање. Веровали смо да само од нас зависи сопствена будућност. Било је то време када смо били у Европи,

и када је Европа била у Југославији. Тада се на овај факултет долазило са жељама за новим занимањима, а без пребројавања где смо то рођени, у Београду или Титограду, Скопљу или Сарајеву, Пироту или Зрењанину, Бјељини или Чачку. Било нас је из скоро свих крајева тадашње Југославије, бар из источних њених делова. Али нам је и СФРЈ била мала. Са нама су студирали наше колеге из Анголе, Грчке, Сирије, Јордана, Ирака....

Било је то време ВУДСТОК-а. Београд је био космополитски град, у ком је Мира Траиловић започињала театарски фестивал на ком су гостовали уметници из Европе, Америке, Азије,... Мото једног од првих БИТЕФА-а беше **»БЕОГРАД ЈЕ СВЕТ«**. Тек да се зна докле смо стигли. И ми и свет. Будимо оптимисти, иако сам се донедавно надао да смо дно већ додирнули. Сад више нисам сигуран.

У Дому Синдиката тог доба се одвијао први Цез фестивал у континенталној Европи, као реприза **»ЊУПОРТ ЦЕЗ«** фестивала. Сетимо се гостовања Луиса Армстронга Сачма, Еле Фицралд, Дизи Гилеспија, Арт Блекија, Мајлса Дејвиса,... И нашег Јаћима који је, уместо новог фиће, купио гитару РАМИРЕЗА, како би нам у атријуму Народног музеја свирао. На његовим матинеима у Народном музеју уживали смо више него на концертима Артура Рубинштајна, Зубин Мехте, Јехуди Мењухина и других који су тада такође гостовали у Београду. А гостовао је и легендарни Херберт фон Карајан. Док је Павароти управо у Београду започињао светску каријеру преко Народног позоришта.

На Фесту су гостовали тада најпознатији филмски радници. Најбољи филмови стизали су тих дана у Београд на премијере. Светска имена филма чак су и снимали на нашим просторима. Сетимо се Ричарда Бартона, Елизабете Тејлор, Сергеја Бондарчука, Тошио Мифунеа и режисера Акира Куросаве који је одавде започео свој поход ка Европи, филмовима: **»РАШОМОН«, ДО ДЕ СКА ДЕН«,** и другим.

И наша привреда је имала значајно место у свету. Велике фирме попут **»Енергопројекта«** и **»Генекса«** из Београд, **»Енергоинвеста«** из Сарајева, **»Ингре«** из Загреба, **»Искре«** из Крања, ... су биле **»и светске и наше«**. У бродоградилушту **»Уљаник«** у Пули, били смо те бурне 1971 године, у време **МАСПОК-а**, тамо на Првој феријалној пракси наш колега Милисав Огњановић и ја. Тамо су грађени су бродови **»БЕРГЕ-**

ИСТРА«, »**БЕРГЕ-БРИОНИ**«,.. који су били највећи на свету. А крштавала их је прва дама СФРЈ, другарица Јованка Броз, како смо је тада звали. Да вас потсетим то је она госпођа која тек уочи своје смрти добила лична документа.И којој је саниран кроввод прокишњавања. И то захваљујући тадашњем министру Расиму Љајићу.

„Levi Straus“ је производио „Вартекс“ из Вараждина, патике „Puma“ у Борову, цип „Wrangler“ се производио у Македонији, „Li cooper“ у „Беку“, „Boss“ у Диорку поред Крагујевца, „Nike“ није ни постојао. Пподравкин говеђи гулаш био је продаван за америчку воску, наша „Роланд“ малина била је најскупља на свету, сарајевски „ТАСС“ је производио 40,000 Фолксвагена, „Цимос је производио „Citroen“ а у Приштини „Peugeot“, „Ида“ из Кикинде је правила 10,000 „Опела“, „Фап“ из Прибоја и „Там“ из Марибора тешке камионе, а „Застава“ лаке камионе, поред „ЈАТ“-а имали смо још једног авио-превозника „Инекс Адриа“ који је својих 9 „ Воинг“ авиона купио у компензацији за прашку шунку из Крагујевца и резни алата ФРА из Чачка. Фармацеутска индустрија је снабдевала 30% тржишта СССР и 50% Африке. У „21 мају“ који је у међувремену угашен (?) произвођено је поред трактора преко 200,000 аутомоилских мотора. „Фикип Кљајић“ из Крагујевца био је један од свега 4 фабрике за производњу ланаца, „Првомалска „ из Загреба и „Иво Лола Рибар“ из Железника су производили машине алатљике за западну европу и СССР. Имали смо фабрике за производњу телевизора, радио апарата, грамофона и касетофона, беле технике и медицинске опреме. У Америци је телефон „Искре“ проглашен је најбољим на свету, а нешто касније „Југо“ најлошијим на свету. „Соко“ је производио авионе и хеликоптер Газелу. Пиштоље крагујевачка „Црвене заставе“ користила је америчка полиција, а ловачке пушке су биле најпродаваније на свету. Југословенски тенкови су се показали као најбољи лаки тенкови, само Кувајт је купио преко 1,000 комада. Даље набрајање оузели би доста времена и одвукли вашу пажњу.

Током студија ми сазревамо, а са нама расте и »Београђанка«, тада највиша зграда на Балкану, ког недавно преименовасмо у југоисточну Европу. Другу по величини европску реку, Дунав, преграђују наши неимари. Заједно са румунским колегама тада граде једну од највећих хидроелектрана на свету. По договору југословенског председника Јосипа Броза Тита и румунског председника Георгиу Дежа. Водио нас је тада хидроглисерима у Кладово, наш сада покојни Академик Петар

Миљанић, да видимо турбину са пречником радног кола од 9.5м и пречником генераторског ротора од 14.0 м. Такође највећим на свету. Са ревитализацијом те исте хидроелектране 2009 до 2023. каснили смо 13 година. целих 9 година. По основном уговору требало је да се ревитализација завршава, када је започела. Испада да нам је теже било да ревитализујемо хидроелектране »БЈЕРДАП 1«, ХЕ и РХЕ »БАЈИНА БАШТА« него што је било да их изградимо крајем 1960-их и 1970-их. Потсећам да су пројекте радиле наше фирме, истраживања вршили наши институти и факултети, пре свих из Београда.

Зар треба изнова да вас потсећам како је за ревитализацију старог моста код железничке станице потрошено више времена, него што је требало окупаторским снагама што су га правили. Мост »ГАЗЕЛА«, направљен је у време наше младости, и легендарног градоначелника **Бранка Пешића. А нешто касније и конгресни центар „Сава“ за само 11 месеци. Месец дана пре рока. Сада је и он приватизован.**

Тада је завршена и пруга Београд-Бар. А ми путујемо неко у Бар на летовање, а неко у Трст по фармерке. Уживали смо у животу и журили да добијемо своје дипломе. Јер у земљи коју смо волели није било незапослених инжењера. Свако је сањао свој сан. Сан успешног »инжењера пред којим је каријера«. Сан да купи новог »фићу«, оног чија се врата нормално отварају ненормално, како би у њему светом пропутовао.

А тадашњи свет нас је гледао са уважавањем. Или нам се бар тако чинило. Као да смо били на путу да достигнемо стандарде развијених држава. Ближи Европи него што смо данас.

И кад би смо крочили у тај свет, тамо нас питају за Тита, за Јадран, за наша вина, за Лепенски вир, за наше спортисте. Нама се чинило да смо део тог света, да смо стварно равноправни, па можда чак и равноправнији од неких других народа и држава из окружења..

Ако бих у овом стилу наставио плашим се да би и Вас и себе самог понео сећањима у младост нашу, па у сету и у носталгију. А посебно се плашим да нам после буђење из сна среће не буде сетно и тужно. Неком и болно. Зато се ускоро заустављам.

Јер ако смо се окупили да на трен осетимо своју прохујалу младост и лепоту, лепоту наших малобројних колегиница пре свих других, лепоту дама београдских које другарицама тада звасмо, да некадашња усхићења досегнемо, да безбрижност и весеља оживимо, да дружење наставимо, онда је засигурно најбоље да овде станем.

Најдраже моје и најдражи моји хвала Вам што сте ми омогућили да се са вама вратим у незаборав. Пре свега, хвала вам свима што сте данас дошли на свој факултет.

Још више хвала нашим драгим професорима што су део свог знања и свог животног искуства нештедимице на нас пренели.

Никада нећемо заборавити анегдотска предавања строгих и нама драгих професора. Проф. Љубе Радосављевића, проф. Виктора Салњикова који нам је пластично, на примеру шеталишта у Кнез Михајловој, објашњавао разлике између Ојлеровог и Стоксовог начина изучавања Механике флуида. Па професора Добросава Миљинчића који нас је опомињао слањем у Панчево и на критику конструкције наших прозора. Прозора што им је механизам за отварање конструисао професор Сава Дедијер, то сам касније сазнао. Или професора Добрике Јовановића који нам је о петим вратима заставе 101 причао. И низу других нама блиских професора који се у незаборав и у сећања. Као што су били Проф. Љубисав Крсмановић, проф. Сава Вујић, проф. Слободан Верига, проф. Војислав Ђурић, Проф. Владимир милачић, проф. Владимир Шолаја и други чије потписе можете видети на презентацији наших индекса. Ред је да их се још једном сетимо и своју захвалност им изразимо.

Хвала наравно актуелном руководству нашег факултета што нам гостопримство указа. Нама који смо овде радили они су били студенти.

На самом крају, пре но што пожелимо једни другима пожелимо личног и породичног успеха, изражавам Вам искрену жељу да сви у здрављу и весељу дочекамо нове сусрете.

И да у материјалном положају будемо нешто боље него што смо данас, или макар мало скромније.

До тада живели!

У Београду, 25-ог Октобра-2024 г. Александар Гајић, за колеге Гаја